

Подобно датиране, макар и до известна степен условно поради краткия период на изследване, е необходимо, тъй като точната информация за състоянието на икономиката ще улесни нейното управление. Това се отнася най-вече за правителството и БНБ, когато прогнозира развитието на икономиката или се опитват да регулират определени икономически процеси.

В този смисъл основната задача на статията е да датира българския бизнес цикъл - най-вече да се определят периодите на рецесия. Тъй като икономическата дейност може да се представи по много начини, за показател е избран брутният вътрешен продукт. Данните са събрани от публикациите на Националния статистически институт (Статистически известия, 2002¹), а за БВП - от сайта на НСИ в Интернет: www.nsi.bg. От 1994 година съществуват тримесечни данни, а от 1995 - сезонно изгладени тримесечни данни. За да се обхване възможно по-продължителен период, в разработката се използват фактическите данни, като сезонният компонент се инкорпорира в построения модел.

За да се анализира бизнес цикълът, е необходимо да се извлече съответният компонент от динамичния ред, който най-често съдържа и други елементи. Подобна декомпозиция може да се извърши по различни начини на основата на различни модели - линейни и нелинейни (Hamilton, 1989, дава добър обзор на използваните в практиката модели). В статията използвам линеен стохастичен модел от класа ARIMA и декомпозиция на процеса на постоянна и преходна част, както е предложено от Нелсън и Беверидж (Nelson, Beveridge, 1981).

Разработката се състои от три части. В първата част се изследва брутният вътрешен продукт, за да се определи присъствието на единични корени в обикновения и/или сезонния полином на лаговия оператор. Сезонността се представя от изкуствени променливи. Във втората част се разработва модел от класа ARIMA. Най-добрият модел се избира в съответствие с информационните критерии. По-нататък се прилага декомпозицията на Нелсън и Беверидж, за да се извлече цикличният компонент. Накрая, в третата част, информацията от декомпозицията се използва за създаване на картина на българския бизнес цикъл, като внимание се отделя основно на определянето на периодите на рецесия и експанзия и на разположението на съответните критични точки.

¹ Данните за 2002 г. са предварителни и подлежат на ревизии, поради което и съответните резултати за края на изследвания период трябва да се приемат с определена условност.